

STÁTNÍ ZÁVĚREČNÁ ZKOUŠKA

Zkušební okruhy: Psychologie - Bc.

1. Základy obecné psychologie

- Předmět studia psychologie, psychika, vědomí, psychické procesy, psychické obsahy, psychické stavy
- Základní psychologické směry, pojetí osobnosti u jednotlivých psychologických směrů.
- Využití psychologických poznatků v pedagogické praxi.

2. Kognitivní procesy v pedagogické praxi - pozornost, vnímání, paměť.

- Pozornost – funkce pozornosti, druhy pozornosti, vlastnosti pozornosti, poruchy pozornosti, faktory ovlivňující pozornost.
- Vnímání (percepce) – zákonitosti vnímání (tvarové zákony), vnímání prostoru, času a pohybu, sociální vnímání - percepční očekávání, poruchy vnímání.
- Paměť - druhy paměti, fáze paměti, zapomínání, poruchy paměti. Zásady pro efektivní fungování paměti.

3. Kognitivní procesy v pedagogické praxi – myšlení, představivost, inteligence a tvořivost.

- Myšlení – druhy myšlení (konkrétní, názorné, abstraktní), myšlenkové operace, řešení problému, poruchy myšlení.
- Představivost a fantazie (imaginace) – pamětní a fantazijní představa, vztah mezi představivostí a pamětí a myšlením, funkce imaginace, využití imaginace v pedagogické praxi.
- Inteligence - Charakteristika pojmu inteligence; měření inteligence (intelligenční pásma); struktura inteligence (Spearmanova dvou faktorová inteligence, model inteligence R. B. Cattela, Sternbergova triarchická teorie inteligence, Gardnerova teorie mnohočetné inteligence), tvořivost - vztah inteligence a tvořivosti (divergentní X konvergentní myšlení), možnosti rozvíjení tvořivosti v pedagogické praxi.

4. Emoce a motivace

- Emoce – funkce emocí, funkce emocí, složky emocí, klasifikace emocí (polarita, intenzita a délka, primární a sekundární emoce), poruchy emocí, emoční inteligence.
- Motivace – pohnutka (potřeba), pobídka (incentiva), motiv, teorie motivace (Maslowova hierarchie potřeb, vnitřní a vnější motivace, flow. Aplikace v oblasti pedagogické praxe.

5. Předmět vývojové psychologie, teorie vývoje, periodizace vývoje

- Zrání, učení, činitelé psychického vývoje, obecná vývojová periodizace.
- Freudova teorie psychosexuálního vývoje, Teorie psychosociálního vývoje osobnosti E. H. Eriksona.
- Piagetova teorie kognitivního vývoje.

6. Vývoj jedince od početí do období batolícího

- Charakteristika prenatálního období, porodu a raně postnatálního období
- Období novorozenecké a kojenecké
- Období batolete.
- Specifika přístupu k dětem v období raného věku a věku batolete. Dětská hra v uvedeném období.

7. Vývoj jedince v období předškolního věku a nástup do školy

- Charakteristika období předškolního věku. Vývojové úkoly a jejich zvládnání. Význam hry a kresby.
- Připravenost dítěte na školu a školní zralost.
- Specifika přístupu k dětem v období předškolního věku. Raná sportovní socializace.

8. Vývoj dítěte školního věku a dospívání

- Charakteristika vývoje jedince v období školního věku. Vývojové úkoly a jejich zvládnání.
- Charakteristika vývoje jedince v období dospívání (puberta, adolescence). Vývojové úkoly a jejich zvládnání.
- Specifika přístupu k dětem v období školního věku a dospívání.

9. Období dospělosti, stárnutí a stáří

- Charakteristika vývoje jedince v období dospělosti, vývojové úkoly v jednotlivých fázích dospělosti, životní křižovatky v období dospělosti (profese, partnerství, rodičovství, kariérní růst - nezaměstnanost). Specifika přístupu ke klientům v jednotlivých fázích dospělosti.
- Problematika stárnutí. Vývojové úkoly v období stáří. Specifika přístupu ke stárnoucím a starým lidem.

10. Zátěžové situace, syndrom vyhoření

- Frustrace – frustrační tolerance, konflikty – druhy konfliktů, styly řešení konfliktů.
- Stres, stresor, eustres, distres, GAS – H. Sely (stadia odpovědi na stres), transakční teorie R. Lazaruse, syndrom vyhoření (fáze syndromu vyhoření, příčiny).
- Projevy stresu, vliv stresu na zdraví (psychosomatické vztahy), strategie zvládnání stresu, psychohygienu. Aspekty zdravé osobnosti.

11. Psycho-sociální předpoklady pro práci sportovního pedagoga - poznání a sebepoznání osobnosti

- Jáství – sebepojetí a složky sebepojetí (tělesná, sociální a psychická identita), sebehodnocení (ideální a reálné JÁ), self-efficacy (A. Bandura), obrany sebepojetí.
- Sociální inteligence, empatie, sebepoznání a možnosti sebezvoje v oblasti psychosociálních kompetencí.
- Základní postoje a vztahové nastavení (model kulturně-analytický – od lidí, k lidem, proti lidem a transakčně-analytický koncept životních pozic - Já OK / Ty OK).
- Reflexe osobního nastavení, možnost aplikace ve sportovně-pedagogické praxi.

12. Individualita a osobnostní typ

- Základní vymezení pojmu osobnost, bio-psycho-socio-spirituální dimenze osobnosti.
- Individualita versus typ, charakteristika temperamentu (jak a v čem se projevuje temperament), klasické typy temperamentu, reflexe vlastního nastavení.
- Temperamentové a charakterové typologie (Eysenckova typologie, Jungova typologie, Kretschmerova a Sheldonova typologie).
- Možnosti a limity při práci s klienty ve sportovně-pedagogické praxi.

13. Komunikace

- Transakční model komunikace, komunikační šumy, druhy komunikace (verbální, neverbální a paralingvistická komunikace), druhy neverbální komunikace.
- Komunikační předpoklady sportovního pedagoga – efektivní naslouchání, přijímání kritiky, zpětná vazba, asertivita (asertivní dovednosti a techniky).

14. Mentální hygiena a psychologická příprava v práci sportovního pedagoga.

- Prožívání a zvládnutí psychosociální zátěže ve sportovní praxi (předstartovní, soutěžní a po-soutěžní stavy).
- Techniky mentální hygieny a psychologické přípravy ve sportovně pedagogické praxi (ideomotorika, modelovaný trénink, relaxačně-aktivační techniky), hranice profesní kompetence.

15. Aspirační a aktivační úroveň při sportovní činnosti

- Aspirační úroveň (vlastní očekávání a očekávání významných druhých; utváření procesuálních, výkonnostních a výsledkových cílů; frustrace a frustrační tolerance).
- Aktivační úroveň (optimální úroveň aktivace; vztah aktivace, výkonu a prožitku; základní vymezení stavu flow).

16. Psychologická charakteristika sportovní činnosti, psycho-profesiografie (sportogram)

- Psychologická typologie sportovních činností - charakteristika pěti základních typů sportovních aktivit.
- Konkrétní charakteristika vybrané sportovní činnosti. Vymezení sportovního prostředí, druhu motorického učení, úrovně sociálních vztahů a sociální kontroly, nároků na aktivační úroveň, pozornost a míru rizika.

17. Sociální deviace, pojetí normy

- Charakteristika rizikového chování a sociálně patologických jevů a jejich místo v legislativním prostředí České republiky (zákony, vyhlášky, směrnice a další dokumenty) a jejich aplikace v oblasti rodiny, školství, zdravotnictví atp.
- Systém péče o rodiny a děti (žáky) s rizikem rozvoje nežádoucího rizikového chování. Systém prevence a intervence – Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování dětí a mládeže (MŠMT).
- Přístup pedagogického pracovníka k řešení rizikového chování žáka/svěřence.

18. Návykové chování, závislost – látkové závislosti, nelátkové závislosti

- Charakteristika návykového chování; závislosti. Faktory ovlivňující vznik závislosti. Nové formy návykového chování (např. netomanie).
- Drogová závislost- nealkoholové psychoaktivní látky; alkoholová závislost
- Patologické hráčství; závislost na ideologii
- Přístup pedagogického pracovníka v souvislosti s danou problematikou.

19. Záměrné sebepoškozování, sebedestrukce, suicidalita

- Charakteristika sebepoškozování, automutilace, syndromu záměrného sebepoškozování, „hraničního sebepoškozování“; příčiny a motivy. Stadia aktu sebepoškození
- Sebedestrukce, suicidální pokus, suicidum.
- Poruchy příjmu potravy – mentální anorexie, mentální bulimie, bigorexie, orthorexie.
- Krizová intervence a zařízení krizové intervence.
- Specifika přístupu pedagogického pracovníka v souvislosti s danou problematikou.

20. Hyperkinetické poruchy – Porucha aktivity a pozornosti, hyperkinetická porucha chování; porucha chování; emoční poruchy u dětí

- Charakteristika hyperkinetických poruch, poruch chování u dětí a dospívajících dle MKN - 10.
- Vývoj jedince s hyperkinetickou poruchou, konkrétní projevy v chování dítěte a dospívajícího (popis symptomatiky).
- Pojmy AHDH a ADD ve vztahu k hyperkinetickým poruchám. Odlišení problémového a poruchového chování žáka.

- Charakteristika emočních poruch u dětí.
- Kriminalita, delikvence, vandalismus, šikana, kyberšikana, gambling.
- Specifika přístupu pedagogického pracovníka v souvislosti s danou problematikou, základní pedagogické postupy.

21. Týrání, zneužívání a zanedbávání dětí (syndrom CAN), syndrom CSA, syndrom CSEC, problematika domácího násilí

- Kategorie CAN dle zdravotní komise Rady Evropy (1992).
- Charakteristika syndromu CAN, syndromu CSA, syndromu CSEC.
- Nejčastější mýty v oblasti syndromu CAN a syndromu CSA.
- Syndrom zavrženého rodiče (syndrom PAS).
- Domácí násilí – vymezení, pachatelé, oběti
- Specifika přístupu pedagogického pracovníka k dětem ohrožených ve vývoji.
- Legislativa vztažená k dětem ohrožených ve vývoji.

22. Náhradní rodinná péče, náhradní výchovná péče

- Psychická deprivace a subdeprivace a možnosti reparability ve vývoji jedince.
- Vývoj dítěte v náhradní rodinné péči; formy náhradní rodinné péče.
- Vývoj dítěte v systému náhradní výchovné péče.
- Specifika přístupu pedagogického pracovníka k dětem/žákům/svěřencům umístěným mimo původní rodinu.

Doporučená literatura: prosím doplnit literaturu

Atkinson, R. L. (2003). Psychologie. Praha: Portál

Blatný, M. (2010). Psychologie osobnosti: hlavní témata, současné přístupy. Praha: Grada

Cakirpaloglu, P. (2012). Úvod do psychologie osobnosti. Praha: Grada

Fischer, S., Škoda, J. (2009). Sociální patologie. Praha: Grada

Hartl, P., Hartlová, H. (2010). Velký psychologický slovník. Praha: Portál

Kolář, M. (2011). Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál

Koukolík, F., Drtilová, J. (2006). Vzpouza deprivantů. Nestvůry, nástroje, obrana. Praha : Galén

Kriegelová, M. (2008). Záměrné sebepoškozování v dětství a adolescenci. Praha: Grada

MKN-10 - Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů (2009). ÚZIS ČR

Křivohlavý, J., & Schreiber, V. (2001). Psychologie zdraví. Portál.

Nešpor, K. (2011). Návykové chování a závislost: současné poznatky a perspektivy léčby. Praha: Portál

Plháková, A. (2005). Učebnice obecné psychologie. Praha: Academia

Říčan, P. (2014). Cesta životem. Praha: Portál

Říčan, P. (2013). Psychologie. Praha: Portál

Říčan, P. (2010). Psychologie osobnosti: obor v pohybu. Praha: Grada

Slepička, P., Hošek, V., & Hátlová, B. (2009). Psychologie sportu. Praha: Karolinum

Smékal, V. (2009). Pozvání do psychologie osobnosti: člověk v zrcadlení vědomí a jednání. Brno: Barrister & Principal

Stackeová, D. (2011). Relaxační techniky ve sportu. Praha: Grada.

Tod, D., Thatcher, J., Rahman, R., Holt, N., & Lewis, R. (2012). Psychologie sportu. Praha: Grada

Ševčík, D. Špatenková, N. (2011). Domácí násilí: kontext, dynamika, intervence. Praha: Portál

Vágnerová, M. (2012). Vývojová psychologie: dětství a dospívání. Praha: Karolinum

Vágnerová, M. (2010). Psychologie osobnosti. Praha: Karolinum

Vágnerová, M. (2007). Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří. Praha: Karolinum

Vágnerová, M. (2008). Psychopatologie pro pomáhající profese. Praha: Portál

Vágnerová, M. (2004). Základy psychologie. Praha: Karolinum

Aktuální legislativa (MŠMT, MPSV, MV)